

ZALA MEGYEI LEVÉLTÁR

Zalaegerszeg, Széchenyi tér 3.

Postacím: 8901 Zalaegerszeg, Pf.: 110 ■ Tel.: 92/510-030, 598-956, 598-957 ■ Fax: 92/510-029
Számlaszám: 14100347-11257449-01000004 ■ E-mail: zalalev@dfmk.hu ■ Honlap: <http://www.zml.hu>

Iktatószám:

Ügyintézőnk:

Tárgy:

Hiv. szám:

Ügyintézőjük:

Melléklet:

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

Pályázati azonosító: 2207/0242

a „The History of Families and Household: Comparative European Dimensions” című londoni konferencián való részvételről

A Zala Megyei Levéltár a Tisztelt Igazgatóságához 2010. március 30-án benyújtott pályázat folytán, a Levéltári Szakmai Kollégium 044/22/10 számú döntése értelmében támogatást nyert a „The History of Families and Household: Comparative European Dimensions” (Család- és háztartástörténet európai összehasonlításban) című londoni konferencián való részvételre.

A konferencia 2010. június 24-26. közt zajlott, helyszíne a Londoni Egyetemen, a Senate House-ban székelő Institute of Historical Research (Történeti Kutatások Intézete) volt. Ez utóbbi intézmény vállalta magára a konferencia szervezését is, amely folytatását képezte a Bukarestben, a New Europe College-ben 2006 júniusában rendezett tanácskozásnak. Az intézet Európa különböző részein (Nyugat-Európa, Közép- és Délkelet-Európa) élő, család- és háztartástörténettel, valamint társadalomtörténettel foglalkozó kutatókat, zömében egyetemi tanárokat, hívott meg előadás tartására. A Zala Megyei Levéltár főlevéltárosa, Foki Ibolya 2009 végén szintén felkérést kapott. Előadásának előzetes témavázlatát 2010. január 15-ig kellett elküldenie. A beérkezett szinopszisok alapján egy neves történet-szekből álló, nemzetközi szakbizottság választotta ki a konferencia végleges résztvevőit, akik közé kolléganőnk is bekerült. A háromnapos rendezvény kétnapos szimpóziumot és egynapos műhelymunkát foglalt magába. A szimpózium tárgya a következő, fő kérdéskörök körül összpontosult:

- Család- és háztartástörténet földrajzi megközelítésben
- Szülők, gyerekek, nevelés
- Együttélés, rokonság, gazdálkodás
- Család, vallás és állam
- Lelki rokonság és vallási megosztottság Európában: katolikus, protestáns, ortodox
- Családtörténet és egyéb tudományterületek
- A családtörténet ortodox forrásai
- Családszerkezet
- Városi és vidéki: ellentétek és kapcsolódások
- Öregség, visszavonulás, hagyaték
- Családi stratégiák

A tizenkilenc országból érkezett negyven előadó az első két napon a fenti témakörök megvitatását tűzte ki célul, különös hangsúlyt helyezve a társadalomszerkezet és a népesedés történeti aspektusaival foglalkozó cambridge-i munkacsoport módszereire. A plenáris ülésen Pat Thane professzor, a Jelenkori Brit Történeti Központ igazgatójának üdvözlő szavai után Pier Paolo Viazzonak, a Torinói Egyetem professzorának nyitó előadása következett „Looking East: What Can Historical Studies of Eastern Countries Contribute to Current Debates on

Commonalities and Divergences in Family, Kinship and Welfare Provision in Europe, Past and Present?” (Kelet felé tekintés: Mivel járulhatnak hozzá a kelet-európai országok történeti tanulmányai a családokban, a rokonsági kapcsolatokban és a jóléti gondoskodásban megmutató, múltbéli és jelenkori, közös európai vonásokról és eltérésekről zajló, mostani vitához?) címmel. Ezt követően kijelölt szekcióvezetők irányításával két napon keresztül több szekcióban, párhuzamosan zajlott a munka.

Foki Ibolya előadása, mint az a mellékelt programból is kitűnik, az „Együttélés, rokonság, gazdálkodás” címet viselő szekcióban hangzott el „The Dimensions of Life and Death in the Life of a Hungarian Noblewoman from the Provinces (Borbála Simonfy’s Pious and Rugged Life)” [Élet és halál dimenziói egy vidéki, magyar nemesasszony életében. (Simonfy Borbála kegyes és küzdelmes élete)] címmel a konferencia első napján, azaz 2010. június 24-én délután. Az előadó a Zala Megyei Levéltárban fellelhető, gazdag forrásbázis (végrendeletek, hagyatéki összeírások, osztálylevelek stb.) alapján vázolta fel a zalaegerszegi nemesi családból származó Simonfy Borbála életútját. A családi háttérből és a rangon aluli házasságkötésből (egyszerű iparosemberhez ment férjhez) kiindulva mutatta be azt a társadalmi környezetet, amelyben Simonfy Borbálának tekintélyt kellett szereznie, és meg kellett állnia a helyét nemcsak asztalosmester férje mellett, hanem az ő halálát követően is, egyedül, még hosszú éveken át. Az előadás egyaránt érintette a család anyagi helyzetét, társadalmi kapcsolatait, valamint a város közösségében betöltött szerepét. Az előadások után minden szekcióban vitára került sor, ahol a résztvevők az elhangzottak kapcsán felvetődött kérdéseket elemezték. Foki Ibolya előadása után a magyarországi, gyámsági joggyakorlatot illetően intéztek kérdéseket az előadóhoz.

Foki Ibolya a fenti szekció mellett még további, öt szekció (Család- és háztartástörténet földrajzi megközelítésben; Lelki rokonság és vallási megosztottság Európában: katolikus, protestáns és ortodox; Családtörténet és egyéb tudományterületek; Családszerkezet; Öregség, visszavonulás, hagyatékok) munkájában vett részt. A „Lelki rokonság és vallási megosztottság Európában: katolikus, protestáns és ortodox”, valamint a „Családtörténet és egyéb tudományterületek” című szekciókban szólt hozzá az ott tárgyalt témákhoz.

A harmadik napon az összes előadó részvételével műhelymunka következett. Itt előre megadott, angol nyelvű szakirodalom alapján három fő kérdéskört vitattak meg: 1. A családtörténet forrásai 2. Peter Laslett definíciója és osztályozási rendszere 3. Mennyiségi és minőségi elemzések a családtörténetben. Foki Ibolya hozzászólásaival ebben is aktív szerepet vállalt.

A kétnapos szimpózium és az egynapos műhelymunka késő délutánba nyúló programja mellett a szervezők egyéb, kötetlen alkalmakat is biztosítottak a megjelentek szakmai tapasztalatainak kicserélésére. Ilyen volt az Institute of Historical Research által a konferencia első napjának estjén adott fogadás, illetve a második nap estjén rendezett közös vacsora.

Az egész háromnapos rendezvény legfőbb szakmai hozadéka a „Család és háztartás” témaköréhez kapcsolódó, történeti antropológiai, történeti statisztikai és egyéb megközelítések sokféleségének megismerése. Már a cambridge-i munkacsoport kutatásai kapcsán felvetődött a kérdés: létezik-e klasszikus, európai háztartás- és családmódel? A kérdést csak úgy lehet megválaszolni, hogy az eddigi vizsgálatokat ki kell egészíteni kelet-európai kutatásokkal. Ahogy a konferencián elhangzott: Kelet-Európa sokáig „hiányzott a képből”. A háztartás típusok és családmódellek kialakulásában mindig is gazdasági és kulturális tényezők sokasága játszott közre. Annyiban létezhet egységes európai módel, amennyiben létezik Európa kulturális egysége, s amennyiben a kelet- és nyugat-európai civilizációk közötti határvonalak egybeolvadnak. Az eltérő háztartás típusok és családmódellek létrejöttét történelmi hagyományok is befolyásolták. Az orosz obscsinától és a balkáni zadrugától kezdve az európai muszlim közösségeken át a mediterrán és észak- illetve nyugat-európai családmódellekig és háztartás típusokig nagyon sokféle variáció írható le és mutatható be. Makroregionális különbségek minden-

képpen léteznek. A közös európai gyökerek megleléséhez ezeket a vizsgálatokat további, a kelet-európai országokra is kiterjesztendő, széleskörű kutatásokkal kell finomítani.

A műhelyvita fő kérdésköre, a Laslett háztartás tipológiája körül kialakult diszkusszió szintén nagyon hasznos volt. Richard Wall és Beatrice Moring gondolatébresztő bevezetője után megállapítást nyert, hogy Laslett műve ('Introduction', in *Household and Family in Past Time. Comparative studies in the size and structure of the domestic group over the last three centuries in England, France, Serbia, Japan and colonial North America, with further materials from Western Europe*, ed. Peter Laslett with the assistance of Richard Wall. Cambridge: Cambridge University Press, 1972, pp. 1-89.) alapmű és mindenképpen kiindulópontnak tekinthető. De nem szabad mereven alkalmazni, egyrészt, mert az általa használt fogalomkör nem fedi le a források sokaságát, másrészt, mert –figyelembe véve az Európa különböző részein létező modelleket – a család dinamikus, a társadalom állandóan változik. A műhelyvita legalább ennyire fontos eredményének tekinthető az a felismerés, hogy csak a kelet- és nyugat-európai szakemberek kutatásainak összehangolásával, a fő stratégiai irányvonalak közös meghatározásával lehet az európai család és háztartás típusok sokféleségéről szerzett ismereteinket bővíteni, s a sokféleségben a közös elemeket megtalálni.

A konferencia sikeres lebonyolításáért legfőképpen Dr Silvia Sovicot, az Institute of Historical Research ösztöndíjas kutatóját illeti a köszönet, aki egymaga végezte a szervezéssel járó, sokrétű feladatot. Munkáját a következő tanácsadó testület segítette: Prof Pat Thane Institute of Contemporary British History, Institute of Historical Research, University of London; Prof Maria Todorova, Department of History, University of Illinois at Urbana-Champaign; Prof Pier Paolo Viazzo, Dipartimento di Scienze Antropologiche, Archeologiche e Storico Territoriali, University of Turin; Dr Constanța Vintilă-Ghițulescu, 'Nicolae Iorga' Institute of History, Bucharest

Zalaegerszeg, 2010. augusztus 17.

Foki Ibolya
főlevéltáros